

Sygn. akt III UZP 4/18

POSTANOWIENIE

Dnia 2 sierpnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Halina Kiryło

SSN Maciej Pacuda

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca, uzasadnienie)

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z odwołania D. Ś.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J.

o ustalenie obowiązku ubezpieczenia,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 2 sierpnia 2018 r.,

na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego postanowieniem Sądu Najwyższego - Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 lipca 2018 r., sygn. akt III UZ 10/18,

czy dochodzi do „nierozpoznania istoty sprawy” w rozumieniu art. 386 § 4 kpc w związku z art. 477(14a) kpc w sytuacji, gdy w sprawie o podleganie polskiemu ubezpieczeniu społecznemu w toku postępowania sądowego uchylona zostaje decyzja wydana przez organ rentowy innego państwa w przedmiocie niepodlegania ubezpieczeniu społecznemu w tym kraju?

I. na podstawie art. 267 TFUE zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z następującymi pytaniami prawnymi:

1) Czy art. 19 ust. 1 zdanie 2 w związku z art. 4 ust. 3 zdanie 3 i art. 2 TUE, art. 267 akapit 3 TFUE oraz art. 47 KPP należy interpretować w ten sposób, że

do naruszenia zasady nieusuwalności sędziów będącej elementem zasady skutecznej ochrony sądowej oraz zasady państwa prawnego dochodzi w każdym przypadku obniżenia przez ustawodawcę krajowego wieku przejścia w stan spoczynku (wieku emerytalnego) sędziów sądu ostatniej instancji Państwa Członkowskiego (na przykład z 70. lat do 65. lat) i zastosowania nowego niższego wieku emerytalnego do sędziów w służbie czynnej, bez pozostawienia decyzji o skorzystaniu z niższego wieku emerytalnego wyłącznie w gestii zainteresowanego sędziego?

2) Czy art. 19 ust. 1 zdanie 2 w związku z art. 4 ust. 3 zdanie 3 i art. 2 TUE, art. 267 akapit 3 TFUE oraz art. 47 KPP należy interpretować w ten sposób, że

naruszona zostaje zasada państwa prawnego oraz standard niezawisłości wymagany dla zapewnienia skutecznej ochrony sądowej w sprawach unijnych, gdy krajowy ustawodawca z naruszeniem zasady nieusuwalności sędziów obniża zwykły wiek, do którego sędzia sądu ostatniej instancji Państwa Członkowskiego może zajmować stanowisko sędziowskie z 70. lat do 65. lat, uzależniając możliwość dalszego zajmowania tego stanowiska od uznaniowej zgody organu władzy wykonawczej?

3) Czy art. 2 w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U.UE. Polskie wydanie specjalne Rozdział 05, Tom 04, s. 79) należy interpretować w ten sposób, że dyskryminacją ze względu na wiek jest obniżenie wieku przejścia w stan spoczynku (wieku emerytalnego) sędziów sądu ostatniej instancji Państwa Członkowskiego oraz uzależnienie możliwości dalszego zajmowania stanowiska sędziowskiego przez dotychczasowego sędziego tego sądu, który osiągnął nowy niższy wiek przejścia w stan spoczynku, od zgody organu władzy wykonawczej?

4) Czy art. 2, art. 9 oraz art. 11 dyrektywy 2000/78 w związku z art. 21 oraz art. 47 KPP należy interpretować w ten sposób, że

w przypadku dyskryminacji ze względu na wiek sędziów sądu ostatniej instancji Państwa Członkowskiego, polegającej na obniżeniu wieku przejścia w stan spoczynku (wieku emerytalnego) z dotychczasowych 70. do 65. lat, sąd ten – orzekając w dowolnej sprawie w składzie z udziałem sędziego dotkniętego skutkami takich dyskryminujących przepisów krajowych, który nie wyraził woli skorzystania z nowego wieku emerytalnego – przy rozstrzygnięciu kwestii wstępnej dotyczącej składu orzekającego ma obowiązek odmówić zastosowania przepisów krajowych sprzecznych z dyrektywą 2000/78 oraz art. 21 KPP i orzekać nadal z udziałem takiego sędziego, gdy jest to

jedyny skuteczny sposób zapewnienia skutecznej ochrony sądowej uprawnień sędziego wynikających z prawa unijnego?

5) Czy art. 19 ust. 1 zdanie 2 w związku z art. 4 ust. 3 zdanie 3 i art. 2 TUE, art. 267 TFUE oraz art. 47 KPP należy interpretować w ten sposób, że

państwo prawne należy traktować jako tak fundamentalną wartość Unii Europejskiej, że w przypadku wątpliwości w przedmiocie zgodności z tą wartością oraz wynikającą z niej zasadą skutecznej ochrony sądowej - w zakresie dotyczącym niezależności i niezawisłości sądów oraz orzekających w nich sędziów - przepisów krajowych obniżających wiek przejścia w stan spoczynku (wiek emerytalny) sędziów w sposób opisany w pytaniach nr 1-2, sąd krajowy musi mieć uprawnienie do zawieszenia z urzędu stosowania przepisów krajowych godzących w zasadę nieusuwalności sędziów w odniesieniu do wszystkich sędziów objętych zakresem zastosowania tych przepisów?

II. na podstawie art. 105 § 1 Regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości wnieść o zastosowanie trybu przyspieszonego;

III. na podstawie art. 732 w związku z art. 755 § 1 k.p.c. w związku z art. 267 akapit 3 TFUE oraz art. 4 ust. 3 TUE, do rozstrzygnięcia kwestii wstępnej po udzieleniu przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej odpowiedzi na pytania prawne nr 1-5, zawiesić stosowanie przepisów art. 111 § 1 i 1a, art. 37 oraz art. 39 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2018 r., poz. 5 ze zm.);

IV. posiedzenie odroczyć.

UZASADNIENIE

Przedmiot postępowania

1. Sąd Najwyższy w składzie powiększonym powziął wątpliwości w zakresie wykładni przepisów prawa unijnego w związku z rozpoznawaniem zagadnienia prawnego dotyczącego krajowego prawa procesowego. Zostało ono przedstawione przez zwykły skład Sądu Najwyższego postanowieniem z 18 lipca 2018 r., III UZ 10/18 w sprawie unijnej o podleganie ustawodawstwu Państwa Członkowskiego. Sąd drugiej instancji uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji oraz poprzedzającą go decyzję. Sąd ten uznał, że polski organ rentowy nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ decyzja organu rentowego innego Państwa Członkowskiego, która stanowiła podstawę porozumienia

między organami w rozumieniu art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz.UE L 284, s.1), została uchylona przez sąd tego innego Państwa Członkowskiego. Zażalenie na to rozstrzygnięcie Sądu drugiej instancji wniósł do Sądu Najwyższego organ rentowy (emanacja Państwa Członkowskiego), a skład zwykły przedstawił problem prawny, dotyczący pojęcia „nierozpoznanie istoty sprawy”, do rozstrzygnięcia składowi powiększonemu Sądowi Najwyższemu.

2. Na wstępnym etapie badania zagadnienia prawnego Sąd Najwyższy powziął wątpliwości dotyczące wykładni przepisów prawa Unii Europejskiej powołanych w treści poszczególnych pytań prejudycjalnych w związku z wyznaczeniem do rozpoznania zagadnienia prawnego składu z udziałem dwóch sędziów Sądu Najwyższego, którzy na dzień 2 sierpnia 2018 r. ukończyli 65 rok życia. Na mocy art. 37 § 1 obowiązującej od 3 kwietnia 2018 r. ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r., poz. 5, dalej jako obowiązująca ustawa o Sądzie Najwyższym) sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia, chyba że uzyska zgodę Prezydenta RP na dalsze zajmowanie stanowiska sędziowskiego. Jeden z sędziów osiągnął 65 rok życia przed wejściem w życie tej ustawy. Sędzia ten złożył w maju 2018 r. oświadczenie o woli dalszego pełnienia urzędu sędziego do ukończenia 70 roku życia, to jest do osiągnięcia wieku przejścia w stan spoczynku przewidzianego pod rządami poprzednio obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym. Nie jest to oświadczenie, o którym mowa w art. 37 § 1 w związku z art. 111 § 1 obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym. Mimo to, po otrzymaniu takiego oświadczenia, Prezydent RP zainicjował postępowanie w sprawie zgody na dalsze zajmowanie przez tego sędziego stanowiska sędziowskiego. Na dzień dzisiejszy postępowanie to jest w toku. Drugi z sędziów w składzie powiększonym Sądowi Najwyższemu osiągnął nowy wiek przejścia w stan spoczynku już po wejściu w życie obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym. Z racji daty urodzenia nie mógł zainicjować

postępowania w sprawie wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziowskiego, ponieważ ustawodawca nie przewidział pierwotnie możliwości wystąpienia przez niego z takim wnioskiem. Dopiero z dniem 27 lipca 2018 r. a zatem tuż przed ukończeniem 65 roku życia przez tego sędziego, na mocy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1443) ustawodawca wprowadził do obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym rozwiązanie normatywne dedykowane tylko dla tego sędziego. Zgodnie z art. 111 § 1a obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym, sędzia ten przechodzi w stan spoczynku z dniem 3 kwietnia 2019 r., chyba że przed tą datą złoży oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska sędziowskiego, przedstawi wymagane zaświadczenia a – także przed tą datą - Prezydent RP wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie przez niego stanowiska sędziowskiego.

Przepisy prawa polskiego

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r., poz. 5 ze zm.)

Art. 37 § 1. Sędzia Sądu Najwyższego przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65. roku życia, chyba że nie później niż na 6 miesięcy i nie wcześniej niż na 12 miesięcy przed ukończeniem tego wieku złoży oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie a Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego.

§ 1a. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, przed wyrażeniem zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego, zasięga opinii Krajowej Rady Sądownictwa. Krajowa Rada Sądownictwa przekazuje Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej opinię w terminie 30 dni od dnia wystąpienia przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o przedstawienie tej opinii. W przypadku

nieprzekazania opinii w terminie, o którym mowa w zdaniu drugim, uznaje się, że Krajowa Rada Sądownictwa wydała opinię pozytywną.

§ 1b. Sporządzając opinię, o której mowa w § 1a, Krajowa Rada Sądownictwa bierze pod uwagę interes wymiaru sprawiedliwości lub ważny interes społeczny, w szczególności racjonalne wykorzystanie kadr Sądu Najwyższego lub potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych izb Sądu Najwyższego.

§ 2. Oświadczenie i zaświadczenie, o których mowa w § 1, składa się Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, który wraz ze swoją opinią niezwłocznie przedkłada je Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego swoje oświadczenie i zaświadczenie wraz z opinią Kolegium Sądu Najwyższego składa Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może wyrazić zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania opinii Krajowej Rady Sądownictwa, o której mowa w § 1a, albo upływu terminu na przekazanie tej opinii. Niewyrażenie zgody w terminie, o którym mowa w zdaniu pierwszym, jest równoznaczne z przejściem sędziego w stan spoczynku z dniem ukończenia 65. roku życia. W przypadku niezakończenia postępowania związanego z dalszym zajmowaniem stanowiska sędziego Sądu Najwyższego po ukończeniu wieku, o którym mowa w § 1, sędzia pozostaje na stanowisku do czasu zakończenia tego postępowania.

Art. 39. Datę przejścia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku albo przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku stwierdza Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 111. § 1. Sędziowie Sądu Najwyższego, którzy do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy ukończyli 65. rok życia albo ukończą 65. rok życia w okresie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, z dniem następującym po upływie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy przechodzą w stan spoczynku, chyba że w terminie miesiąca od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy złożą oświadczenie i zaświadczenie, o których mowa w art. 37 § 1, a Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Przepisy art. 37 § 2-4 stosuje się odpowiednio.

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U., poz. 1443)

Art. 8. W ustawie z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r., poz. 5, 650, 771, 847, 848 i 1045) wprowadza się następujące zmiany:

4) w art. 111:

a) po § 1 dodaje się § 1a i 1b w brzmieniu:

„§ 1a. Sędziowie Sądu Najwyższego, którzy ukończą 65. rok życia po upływie trzech miesięcy i przed upływem dwunastu miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy przechodzą w stan spoczynku z upływem dwunastu miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, chyba że w tym terminie złożą oświadczenie i zaświadczenie, o których mowa w art. 37 § 1, a Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Przepisy art. 37 § 1a–4 stosuje się odpowiednio.

Odniesienie do pytania nr 1

3. Pierwsze pytanie prejudycjalne Sądu Najwyższego stwarza TSUE okazję do doprecyzowania konstytucyjnego standardu prawa unijnego w zakresie zasady niezależności sądów i niezawisłości sędziowskiej ze szczególnym uwzględnieniem zasady nieusuwalności sędziów mocą decyzji władzy ustawodawczej przez obniżenie wieku emerytalnego sędziów skutkujące przymusowym i przedwczesnym (w stosunku do obowiązujących do tej pory przepisów) zakończeniem służby sędziowskiej. Występując z tym pytaniem prejudycjalnym, Sąd Najwyższy kierował się przekonaniem, że aktualnie jest to jedyny skuteczny sposób zapewnienia przestrzegania w porządku prawnym Rzeczypospolitej Polskiej zasady państwa prawa jako wartości, na której opiera się Unia Europejska, oraz zagwarantowania prawa do skutecznej ochrony sądowej jako prawa podstawowego uznanego w Karcie Praw Podstawowych, wywodzącego się ze wspólnych tradycji konstytucyjnych Państw Członkowskich. W sytuacji kryzysu w zakresie praworządności w Rzeczypospolitej Polskiej tylko TSUE może dostarczyć obiektywnych i pozbawionych politycznych uprzedzeń wskazówek interpretacyjnych, pozwalających następnie Sądowi Najwyższemu ocenić

zgodność z prawem unijnym przepisów obniżających wiek przejścia w stan spoczynku (dalej także jako wiek emerytalny) sędziów tego Sądu.

4. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy oraz wszystkie organy we wszystkich Państwach Członkowskich wykładnią dokonaną przez TSUE w wyroku z 27 lutego 2018 r., C-64/16, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses przeciwko Tribunal de Contas* (ECLI:EU:C:2018:117), podtrzymaną i rozszerzoną następnie w wyroku z 25 lipca 2018 r., C-216/18, *LM* (ECLI:EU:C:2018:586), Unia opiera się na wspólnych wartościach podzielanych przez Państwa Członkowskie, wśród których jest państwo prawne. Zdaniem Sądu Najwyższego bez podzielenia tej wartości nie można zostać Państwem Członkowskim. Skoro jest to tak fundamentalna wartość dla Unii, to tym bardziej sądowej kontroli w ramach współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem Sprawiedliwości podlega respektowanie tej wartości przez Państwo Członkowskie.
5. Sąd Najwyższy uwzględnił, że Unia była, jest i będzie unią (wspólnotą) prawa. Dla jej istnienia konieczne jest zapewnienie przez Państwa Członkowskie stosowania i poszanowania prawa Unii na swoim terytorium. Wynika z tego wymóg zapewnienia przez Państwo Członkowskie, by organy będące sądem w rozumieniu prawa unijnego odpowiadały wymogom skutecznej ochrony sądowej w takim ujęciu, jakie Trybunał Sprawiedliwości przyjął w swoim orzecznictwie. Jednym z kryteriów jakie należy uwzględnić przy ocenie, czy dany organ państwa członkowskiego ma status sądu w rozumieniu prawa unijnego jest jego niezawisłość oraz niezawisłość orzekających w nim sędziów (C-64/16, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses przeciwko Tribunal de Contas*, pkt 38; C-216/18, *LM*, pkt 48, 63-65). Elementem tej niezawisłości jest nieusuwalność sędziów (C-64/16, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses przeciwko Tribunal de Contas*, pkt 45; C-216/18, *LM*, pkt 64). To właśnie na tle tej zasady i jej respektowania w porządku krajowym pojawiły się wątpliwości Sądu Najwyższego, które skłoniły go do zadania pierwszego pytania prejudycjalnego. Poniżej Sąd Najwyższy przedstawia TSUE kontekst prawa

krajowego, na tle którego należy dokonać wykładni przepisów prawa unijnego.

6. Zgodnie z art. 37 § 1 obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym, sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia, chyba że zainicjuje odpowiednie postępowanie, o którym szerzej będzie mowa w uzasadnieniu pytania nr 2. Stosownie do regulacji przejściowej art. 111 § 1 oraz § 1a obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym, sędziowie, którzy ukończyli 65 rok życia w dniu wejścia w życie tej ustawy albo którzy ukończą 65 rok życia w terminie 3 miesięcy od wejścia w życie tej ustawy albo w terminie późniejszym, przechodzą w stan spoczynku, chyba że uzyskają zgodę Prezydenta RP na dalsze zajmowanie stanowiska sędziowskiego.
7. Z powołanych przepisów wynika, że ustawodawca krajowy nie tylko określił wiek emerytalny dla sędziów Sądu Najwyższego obejmujących stanowisko sędziowskie pod rządami nowej ustawy ale także obniżył wiek emerytalny dla tych sędziów, którzy zgodnie z poprzednio obowiązującą ustawą z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm., dalej jako poprzednia ustawa o Sądzie Najwyższym) pełnili służbę sędziowską do ukończenia 70 roku życia. Zgodnie z art. 30 § 1 poprzedniej ustawy o Sądzie Najwyższym, sędzia Sądu Najwyższego przechodził w stan spoczynku z dniem ukończenia 70 roku życia. Każdy sędzia miał uprawnienie do wcześniejszego przejścia w stan spoczynku – na swój wniosek - w wieku odpowiadającym powszechnemu wiekowi emerytalnemu (art. 30 § 2 pkt 1 poprzedniej ustawy o Sądzie Najwyższym). Ponadto mógł przejść w stan spoczynku w wieku niższym niż wiek powszechny, po spełnieniu pewnych dodatkowych warunków (wiek oraz staż orzekania – art. 30 § 2 pkt 2 poprzedniej ustawy o Sądzie Najwyższym). Począwszy od 29 sierpnia 2014 r. sędziowie Sądu Najwyższego mogli pozostawać w służbie czynnej po ukończeniu 70 roku życia, jeżeli tylko złożyli stosowne oświadczenie Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego (a nie organowi władzy wykonawczej) oraz przedstawili zaświadczenie o stanie zdrowia (art. 30 § 1 poprzedniej ustawy o Sądzie Najwyższym, bez

badań psychologicznych jak wymaga tego art. 37 § 1 obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym).

8. Sąd Najwyższy wyjaśnia, że z punktu widzenia prawa krajowego sędzia w stanie spoczynku nie sprawuje już urzędu sędziego, choć nadal wiąże go szereg obowiązków wynikających ze stosunku służbowego sędziego. Należy także zwrócić uwagę, że w art. 111 § 1 oraz art. 37 § 1 obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym mowa jest o „dalszym zajmowaniu stanowiska sędziowskiego” po ukończeniu określonego wieku. Sam ustawodawca przyjmuje zatem, że ukończenie określonego wieku skutkuje opróżnieniem stanowiska sędziowskiego. To z kolei oznacza, że z punktu widzenia prawa krajowego obniżenie wieku emerytalnego sędziów i obligatoryjne zastosowanie nowego niższego wieku do sędziów w służbie czynnej, którzy wcześniej nabyli prawa do pozostawania w służbie czynnej do ukończenia 70 roku życia, oznacza usunięcie takich sędziów przez ustawodawcę z urzędu sędziego. Zgodnie zaś z art. 180 ust. 1 Konstytucji RP sędziowie są nieusuwalni. Dlatego nie jest dopuszczalna ingerencja w stan spoczynku sędziego, która ma wyłącznie na celu usunięcie sędziego z urzędu i wymianę kadrową. Tymczasem zastosowanie takich przepisów krajowych jak art. 111 § 1 w związku z art. 37 § 1 obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym wywołuje skutek w postaci usunięcia sędziego z urzędu. Odmienne byłoby, gdyby ustawodawca - obniżając wiek emerytalny dla sędziów na podstawie kompetencji do uregulowania tej kwestii przewidzianej w art. 180 ust. 4 Konstytucji RP - wprowadził odpowiednie przepisy przejściowe, zgodnie z którymi decyzja o przejściu w stan spoczynku z ukończeniem nowego, niższego wieku emerytalnego pozostawiona została wyłącznie w gestii decyzji indywidualnego sędziego. Sędzia taki mógłby nadal orzekać do ukończenia 70 roku życia albo zdecydować się zakończyć służbę sędziowską wcześniej.
9. Zdaniem Sądu Najwyższego obniżenie wieku przejścia w stan spoczynku przez ustawodawcę przy jednoczesnym obligatoryjnym zastosowaniu nowego niższego wieku do sędziów w stanie czynnym, godzi bezpośrednio w zasadę nieusuwalności sędziów, przez co jest sprzeczne ze standardem

określonym w punkcie 45 wyroku w sprawie C-64/16 *Associação Sindical dos Juízes Portugueses przeciwko Tribunal de Contas*. Zasadę nieusuwalności sędziów należy bowiem rozumieć w taki sposób, że władza ustawodawcza lub wykonawcza nie może swoimi decyzjami rozstrzygać o możliwości dalszego orzekania przez sędziego. W przeciwnym razie władza ustawodawcza samodzielnie albo za pośrednictwem władzy wykonawczej mogłaby w sposób dowolny manipulować wiekiem emerytalnym sędziów i w zależności od aktualnych oczekiwań politycznych usuwać sędziów.

10. Obniżenie wieku emerytalnego przez ustawodawcę zwykłego w kontekście naruszenia zasady nieusuwalności sędziów należy oceniać przy uwzględnieniu szerszego kontekstu zmian w wymiarze sprawiedliwości, jakie mają miejsce w Państwie Członkowskim. Sąd Najwyższy zwraca uwagę, że aktualnie obowiązująca ustawa o Sądzie Najwyższym, zawierająca rozwiązanie obniżające dotychczasowy wiek przejścia w stan spoczynku z 70 do 65 lat, została uchwalona z inicjatywy Prezydenta RP po zażądaniu przez niego innej ustawy o Sądzie Najwyższym, która przenosiła w stan spoczynku wszystkich sędziów Sądu Najwyższego, z wyjątkiem sędziów dowolnie wskazanych przez Ministra Sprawiedliwości. Sąd Najwyższy miał także na względzie, że w dniu 3 lipca 2018 r. Komisja Europejska wszczęła postępowanie przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej o naruszenie Traktatów w związku z objętym pytaniem prejudycjalnym mechanizmem obniżenia wieku emerytalnego sędziów. Zarówno Komisja Europejska jak i inne organy organizacji międzynarodowych sporządzały w latach 2016-2018 szereg raportów stwierdzających zagrożenie dla praworządności w RP w związku ze zmianami wprowadzanymi w systemie wymiaru sprawiedliwości, w tym polegającymi na obniżeniu wieku emerytalnego i jego zastosowaniu wobec aktualnych sędziów Sądu Najwyższego (zamiast wielu zob. zwłaszcza Uzasadniony wniosek zgodnie z art. 7 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej dotyczący praworządności w Polsce - COM(2017) 835 final (<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/PL/COM-2017-835-F1-PL-MAIN-PART-1.PDF>), pkt 115–127; Opinion on the draft act amending the act on the National Council of the Judiciary, on the draft act amending the act

on the Supreme Court, proposed by the President of Poland, and on the act on the organization of ordinary courts adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session (8-9 December 2017) - Opinion No. 904 / 2017 ([http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2017\)031-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2017)031-e)), pkt 44–52; Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers on his mission to Poland - A/HRC/38/38/Add.1 (http://doc.rmf.pl/rmf_fm/store/UN_REPORT.pdf), pkt 55–57; Deklaracja Sieci Prezesów Sądów Najwyższych Państw Członkowskich Unii Europejskiej w sprawie sytuacji w Polsce z 11 lipca 2018 r.

(http://www.sn.pl/aktualnosci/SiteAssets/Lists/Wydarzenia/NewForm/Deklaracja%20Sieci%20Prezesow%20Sadow%20Najwyzszych%20Państw%20Członkowskich%20UE%20z%2011_07_2018.pdf).

11. Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy uważa, że na pierwsze pytanie należy udzielić odpowiedzi pozytywnej. Odpowiedź na to pytanie jest konieczna Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia wstępnego zagadnienia dotyczącego spełnienia przez ten Sąd wymogów niezawisłości i niezależności, w sytuacji w której w jego składzie orzekają sędziowie objęci zakresem zastosowania przepisów obniżających obligatoryjnie wiek emerytalny dla sędziów w służbie czynnej. Pozytywna odpowiedź TSUE pozwoli Sądowi Najwyższemu pominąć przepisy obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym sprzeczne z zasadą nieusuwalności sędziów.

Odnosnie do pytania nr 2

12. Drugie pytanie prejudycjalne stwarza TSUE okazję dla dokonania wykładni prawa unijnego w zakresie zasady niezależności sądów i niezawisłości sędziowskiej ze szczególnym uwzględnieniem zasady nieusuwalności sędziów mocą decyzji władzy ustawodawczej przez obniżenie wieku emerytalnego sędziów skutkujące przymusowym i przedwczesnym (w stosunku do obowiązujących do tej pory przepisów) zakończeniem służby sędziowskiej oraz uzależnieniem dalszego jej wykonywania przez konkretnego sędziego od arbitralnej decyzji organu władzy wykonawczej.

13. W składzie Sądu Najwyższego rozpoznającego zagadnienie prawne w sprawie przeciwko organowi rentowemu zasiada dwóch sędziów, z których jeden ukończył 65 rok życia w dniu wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym, a drugi ukończył ten rok już po wejściu w życie tej ustawy. Stosownie do art. 111 § 1 oraz art. 111 § 1a obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym ich dalsze orzekanie uzależnione zostało od wyrażenia zgody przez organ władzy wykonawczej – Prezydenta RP. Zgoda ta jest wyrażana przez Prezydenta RP uznaniowo, pod warunkiem wystąpienia ze stosownym wnioskiem przez sędziego za pośrednictwem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, do którego należy dołączyć badania lekarskie oraz psychologiczne. Są to takie badania, jakie wymagane są od kandydatów ubiegających się po raz pierwszy o powołanie na stanowisko sędziowskie. Pozytywny wynik tych badań nie decyduje o zgodzie Prezydenta RP na przedłużenie możliwości dalszego orzekania. Z publicznych wypowiedzi Prezydenta RP wynika, że przy podejmowaniu decyzji będzie uwzględniał działalność orzeczniczą sędziego. Podkreślić należy, że uprawnienie do wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego nie jest konstytucyjną prerogatywą Prezydenta RP.
14. Zdaniem Sądu Najwyższego już sama zależność możliwości dalszego zajmowania stanowiska sędziowskiego, a co za tym idzie orzekania, od uznaniowej decyzji organu władzy wykonawczej jest nie do pogodzenia z zasadą niezawisłości i niezależności sądów oraz orzekających w nich sędziów. Uzależnienie dalszego pełnienia czynnej służby sędziowskiej przez sędziów Sądu Najwyższego, którzy ukończyli 65 lat życia, od decyzji przedstawiciela władzy wykonawczej (Prezydenta RP po uzyskaniu kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów) w sposób oczywisty czyni tych sędziów podatnymi na naciski zewnętrzne, choćby potencjalnie oraz przynajmniej w okresie od złożenia oświadczenia o woli pozostania na stanowisku do momentu wyrażenia zgody przez Prezydenta RP. Stwarza to bezpośrednio zagrożenie dla niezawisłości sądu, w którym zasiadają tacy sędziowie i może budzić uzasadnione wątpliwości u stron postępowania.

Jest tak zwłaszcza, gdy toczy się ono - jak w niniejszej sprawie - przeciwko Państwu Członkowskiemu lub z udziałem jego emanacji (organ rentowy).

15. Podkreślenia wymaga, że do tej pory sędzia, który ukończył podstawowy wiek przejścia w stan spoczynku (70 lat), mógł nadal orzekać, jeżeli złożył stosowne oświadczenie Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego oraz dołączył do tego oświadczenia zwykłe badania lekarskie potwierdzające zdolność, ze względu na stan zdrowia, do dalszego pełnienia służby sędziowskiej (art. 30 § 1 poprzedniej ustawy o Sądzie Najwyższym).
16. Sąd Najwyższy zwraca uwagę, że zgodnie ze standardem konwencyjnym, który leży u podstaw unijnej zasady skutecznej ochrony sądowej, niezależność sądownictwa od organów władzy wykonawczej jest istotnym elementem standardu rzetelnego procesu w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPCz. Decydowanie przez władzę wykonawczą o usunięciu sędziego z urzędu narusza niezawisłość sędziowską (wyroki ETPCz: z 30 listopada 2010 r., skarga nr 23614/08, *Henryk Urban i Ryszard Urban przeciwko Polsce*, pkt 45; z 10 stycznia 2012 r., skarga nr 33530/06, *Pohoska przeciwko Polsce*, pkt 34; z 21 czerwca 2011 r., skarga nr 8014/07, *Fruni przeciwko Słowacji*, pkt 145; z 28 czerwca 1984 r., skargi nr 7819/77 i 7878/77, *Campbell i Fell przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* pkt 78; z 3 marca 2005 r., *Brudnicka i inni przeciwko Polsce*, skarga nr 54723/00, pkt 41).

Odniesienie do pytania nr 3

17. Trzecie pytanie prejudycjalne dotyczy wykładni dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U.UE. Polskie wydanie specjalne Rozdział 05, Tom 04, s. 79, dalej jako dyrektywa 2000/78) w kontekście wyroku TSUE z 6 listopada 2012 r. w sprawie C-286/12, *Komisja przeciwko Węgrom* (ECLI:EU:C:2012:687). W orzeczeniu tym rozstrzygnięto, że „przyjmując uregulowanie krajowe wymagające zaprzestania działalności zawodowej przez sędziów, prokuratorów i notariuszy wraz z osiągnięciem przez nich wieku 62 lat, co powoduje odmienne traktowanie ze względu na wiek niemające charakteru proporcjonalnego w stosunku do zamierzonych

celów, Węgry uchybiły swoim zobowiązaniom wynikającym z art. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78”.

18. Sąd Najwyższy przyjmuje, że z wyroku tego wynika wzorzec interpretacyjny, zgodnie z którym obniżenie wieku emerytalnego z 70 do 65 lat na mocy obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym oraz zastosowanie nowego niższego wieku emerytalnego do sędziów w stanie czynnym stanowi przejaw dyskryminacji ze względu na wiek, zakazanej na mocy art. 2 dyrektywy 2000/78. Jednakże ze względu na wagę problemu prawnego, Sąd Najwyższy postanowił nie odwoływać się do instytucji *acte éclairé*, lecz uzyskać od TSUE wskazówki interpretacyjne dotyczące bezpośrednio adresowanej do tego sądu regulacji krajowej.
19. Sąd Najwyższy wyraża przekonanie, że rozwiązanie przyjęte w obowiązującej ustawie o Sądzie Najwyższym w zakresie obniżenia wieku emerytalnego dla sędziów jest dyskryminujące w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2000/78. Na mocy art. 111 § 1 w związku z art. 37 obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym sędzia tego sądu, który ukończył określony wiek, przechodzi w stan spoczynku (zasada), chyba że uzyska zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziowskiego wyrażaną przez Prezydenta RP (a zatem w drodze wyjątku może nadal orzekać). To wiek sędziego nadal stanowi kryterium rozstrzygające, czy pozostaje w służbie czynnej, czy też – jeżeli wyraża zamiar dalszego wykonywania czynności sędziego – musi podjąć dodatkowe działania (złożyć wniosek do organu władzy wykonawczej) i oczekiwać na pozytywną decyzję organu władzy wykonawczej. Młodszy sędziowie nie muszą takich działań podejmować. Zdaniem Sądu Najwyższego prowadzi to do zakazanego różnicowania sytuacji prawnej sędziów, którzy ukończyli 65 rok życia oraz młodszych sędziów.
20. Sąd Najwyższy nie znajduje argumentów, które pozwalałyby uznać odmienne traktowanie ze względu na wiek za usprawiedliwione na podstawie art. 6 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2000/78. Zarówno z treści samej obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym jak i z uzasadnienia projektu ustawy nie wynika żaden konkretny cel tego rozwiązania (por. uzasadnienie projektu ustawy o Sądzie Najwyższym, druk sejmowy 2003, s. 18,

www.sejm.gov.pl). Można jedynie wnioskować, że celem obniżenia wieku emerytalnego dla sędziów było jego dostosowanie do powszechnego wieku emerytalnego. Podkreślić jednak należy, że osiągnięcie powszechnego wieku emerytalnego nie oznacza obowiązku przejścia na emeryturę, lecz jedynie prawo do zakończenia aktywności zawodowej i skorzystania ze świadczenia emerytalnego. Ponadto, z punktu widzenia prawa polskiego, stan spoczynku sędziów nie może być utożsamiany ze świadczeniami emerytalnymi (wyrok Sądu Najwyższego z 19 listopada 1999 r., II UKN 199/99, OSNAPiUS 2001 nr 4, poz. 129). Wreszcie, jak już wyjaśniono w pkt 7, do tej pory sędziowie Sądu Najwyższego mieli prawo przejść w stan spoczynku po ukończeniu wieku odpowiadającego powszechnemu wiekowi emerytalnemu, podczas gdy zasadą było zajmowanie stanowiska sędziowskiego i wykonywanie działalności orzeczniczej do ukończenia 70 roku życia (a zatem o kilka lat dłużej niż powszechny wiek emerytalny wynoszący 65 a następnie 67 lat).

21. Nawet gdyby możliwe było zidentyfikowanie jakiegoś zgodnego z art. 6 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2000/78 uzasadnienia dla dyskryminacji sędziów ze względu na wiek, to art. 111 § 1 oraz 1a w związku z art. 37 obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym nie spełniają przesłanki proporcjonalności. Realizacja jakiegokolwiek celu ustawodawcy w drodze obligatoryjnego przejścia w stan spoczynku sędziów, którzy ukończyli 65 rok życia i nie uzyskali zgody Prezydenta RP na dalsze zajmowanie stanowiska sędziowskiego, nie jest właściwa do osiągnięcia takiego celu. Nie daje żadnych korzyści społeczeństwu w ogólności (wyrok TSUE z 12 października 2010 r., C-45/09, *Rosenblatt*, ECLI:EU:C:2010:601, pkt 73). Dodatkowo nadmiernie godzi w interesy poszczególnych sędziów, z racji nagłego i znacznego obniżenia granicy wieku obligatoryjnego zaprzestania działalności orzeczniczej w sposób przyjęty przez TSUE w wyroku C-286/12 *Komisja p. Węgrom* (pkt 70 i 72).
22. Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy uważa, że TSUE powinien udzielić pozytywnej odpowiedzi na pytanie nr 3.

Odnoszenie do pytania nr 4

23. Czwarte pytanie Sądu Najwyższego dotyczy sposobu zapewnienia skutecznej ochrony sądowej sędziemu dyskryminowanemu ze względu na wiek. Sąd Najwyższy wyraża przekonanie, że w przypadku pozytywnej odpowiedzi na pytanie nr 3, nie można stosować - zgodnie z regułą *Simmenthal* - art. 111 § 1 oraz 1a a także art. 37 obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym. Przepisy tego rodzaju nie mogą zatem prowadzić do pozbawienia sędziego, który ukończył 65 rok życia, statusu sędziego w służbie czynnej. Na ich podstawie nie powinny być wydawane jakiegokolwiek akty wykonawcze, w szczególności zaś postanowienia Prezydenta RP stwierdzające deklaratywnie datę przejścia sędziego w stan spoczynku. W piśmiennictwie wskazuje się, że w przypadku wydania takiego postanowienia jest ono niewykonalne w tym sensie, że pracodawca sędziego jakim jest Sąd Najwyższy powinien odmówić podporządkowania się takiemu aktowi (D.). Zastosowanie się do postanowienia Prezydenta RP naraża pracodawcę – Sąd Najwyższy - na wystąpienie przez sędziego z roszczeniami z tytułu naruszenia zakazu dyskryminacji ze względu na wiek.
24. Jednocześnie Sąd Najwyższy ma na względzie, że z uwagi na szczególny status sędziego jako osoby sprawującej w imieniu państwa wymiar sprawiedliwości, pożądane byłoby stwierdzenie bezskuteczności przepisów takich jak art. 111 § 1 oraz 1b a także art. 37 obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym w jakiegokolwiek sformalizowany sposób.
25. W sprawach dotyczących stanu spoczynku sędziów Sądu Najwyższego właściwa jest Izba Dyscyplinarna tego Sądu. Izba ta - jako część Sądu Najwyższego - faktycznie nie istnieje. Z woli ustawodawcy, w sprawach należących do właściwości tej Izby nie mogą orzekać sędziowie innych Izb Sądu Najwyższego. Sędzia, którego dotyczą dyskryminujące ze względu na wiek rozwiązania, skutkujące przedwczesnym przeniesieniem go w stan spoczynku, nie ma zatem dostępnej realnej drogi odwoławczej.
26. W tej sytuacji, poszukując sposobu zapewnienia skuteczności unijnemu zakazowi dyskryminacji ze względu na wiek oraz skutecznej ochrony dla wynikających z naruszenia tego zakazu praw sędziego, Sąd Najwyższy

uważa, że takim dostępnym w każdej sprawie środkiem jest zastosowanie reguły *Simmenthal*. Art. 2 dyrektywy 2000/78 jest bowiem przepisem bezpośrednio skutecznym. Bez potrzeby czekania na negatywną decyzję organu władzy wykonawczej w przedmiocie zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziowskiego jak również bez potrzeby wytaczania odrębnego postępowania w przypadku wydania takiej decyzji, sędzia objęty zakresem zastosowania art. 111 § 1 i § 1a oraz art. 37 obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym mógłby domagać się rozstrzygnięcia przez skład orzekający w dowolnej sprawie z jego udziałem kwestii wstępnej, jaką jest możliwość dalszego orzekania przez tego sędziego w tej sprawie po osiągnięciu 65. roku życia. Do potwierdzenia tej możliwości konieczne byłoby jedynie niezastosowanie dyskryminujących przepisów krajowych, zgodnie z wykładnią dokonaną przez TSUE w odpowiedzi na pytanie nr 3 oraz wymogami wynikającymi z wyroku TSUE z 9 marca 1978 r. w sprawie 106/77 *Simmenthal*, Zb.Orz. 1978, s. 629.

27. Sąd Najwyższy uważa, że w taki właśnie sposób należy postępować w przypadku pozytywnej odpowiedzi TSUE na pytania nr 1 lub nr 2.

Odniesienie do pytania nr 5

28. Piąte pytanie prejudycjalne zostało zadane w związku z zastosowaniem przez Sąd Najwyższy sposobu zabezpieczenia zapewnienia skuteczności normom wynikającym z powołanych w pytaniach nr 1-4 przepisów prawa unijnego.

29. Zgodnie z dotychczasowym orzecnictwem TSUE sądy krajowe mają obowiązek zapewnić ochronę sądową uprawnień podmiotów prawa wynikających z prawa unijnego w tym, w szczególności, przez zastosowanie środka prawnego pozwalającego, choćby w sposób incydentalny, zapewnić ochronę uprawnień podmiotów prawa wynikających z prawa unijnego (wyroki z 13 marca 2007 r., *Unibet*, C-432/05, EU:C:2007:163, pkt 41; z 19 czerwca 1990 r., *Factortame i in.*, C-213/89, EU:C:1990:257, pkt 19). Ponadto, przy stosowaniu w sprawach unijnych krajowych regulacji proceduralnych, sądy krajowe mają obowiązek takiego ich interpretowania, by zastosowanie

przepisów procesowych umożliwiło realizację celu w postaci skutecznej ochrony sądowej uprawnień podmiotów prawa wynikających z prawa unijnego (wyrok z 13 marca 2007 r., *Unibet*, C-432/05, EU:C:2007:163, pkt 44).

30. Powyższe orzecznictwo jest niewystarczające dla rozstrzygnięcia wątpliwości prawnych, jakie występują w niniejszej sprawie. Trzecie pytanie prejudycjalne stwarza TSUE okazję do rozwinięcia *acquis communautaire* w zakresie stosowania środków tymczasowych w tych sprawach unijnych, w których sąd występuje z pytaniem prejudycjalnym dotyczącym wątpliwości w zakresie wykładni przepisów art. 19 ust. 1 zdanie 2 w związku z art. 4 ust. 3 zdanie 3 i art. 2 TUE, art. 267 akapit 3 TFUE oraz art. 47 KPP, które to przepisy – z wyjątkiem art. 47 KPP – nie przyznają jednostkom praw, których jednostki te mogłyby dochodzić przed sądami krajowymi.
31. W ocenie Sądu Najwyższego, wynikający z przywołanych wyżej orzeczeń TSUE standard unijny przewiduje konieczność posiadania przez sąd krajowy możliwości zastosowania odpowiedniego środka ochrony tymczasowej, w tym polegającego na wstrzymaniu stosowania przepisów krajowych, co do których istnieją wątpliwości co do zgodności z prawem unijnym, których ostateczne rozstrzygnięcie przez sąd krajowy wymaga wypowiedzi TSUE. Orzecznictwo to odnosi się jednak tylko do przypadków, w których zastosowanie takiego środka konieczne jest dla zapobieżenia wywołania - do czasu rozstrzygnięcia sprawy po uzyskaniu odpowiedzi TSUE - skutków nieodwracalnych i negatywnych dla strony postępowania (jednostki), której prawo unijne przyznaje uprawnienie niweczone przez prawo krajowe.
32. W niniejszej sprawie zaś chodzi o zastosowanie środka zabezpieczającego, który nie ma na celu zagwarantowania bezpośrednio jednostce realizacji uprawnienia przysługującego jej na podstawie prawa unijnego (z którym sprzeczne jest prawo krajowe), lecz o zastosowanie środka zabezpieczającego, który służy zagwarantowaniu stronie postępowania prawa do skutecznej ochrony sądowej przez zapewnienie, by sprawa została rozpoznana przez niezależny sąd złożony z niezawisłych sędziów.

33. Zdaniem Sądu Najwyższego z uwagi na fundamentalny charakter wartości, o których mowa w art. 2 TUE oraz zasad służących ich realizacji wynikających z art. 19 ust. 1 TUE oraz art. 47 KPP, art. 4 ust. 3 TUE należy interpretować w taki sposób, że sąd krajowy powinien mieć zapewnioną możliwość stosowania środków zabezpieczających polegających na wstrzymaniu stosowania przepisów krajowych godzących w skuteczną ochroną prawną w zakresie niezależności sądów i niezawisłości sędziów, w szczególności zaś zasady nieusuwalności sędziów.
34. Zgodnie ze stanowiskiem potwierdzonym w C-64/16 *Associação Sindical dos Juizes Portugueses przeciwko Tribunal de Contas* (pkt 35) zasada skutecznej ochrony sądowej praw, jakie jednostki wywodzą z prawa Unii, do której odnosi się art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, stanowi zasadę ogólną prawa Unii, wynikającą z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim, obecnie potwierdzoną w art. 47 KPP. Osoba dochodząca przed sądem krajowym swoich uprawnień, czy to wynikających wprost z bezpośrednio skutecznych przepisów prawa unijnego, czy też z przepisów prawa krajowego wdrażających prawo unijne, powinna mieć zapewnioną możliwość dochodzenia tych uprawnień przed niezależnym sądem, w którym orzekają niezawisli sędziowie. Gdy sąd krajowy uznaje, że przepisy krajowe naruszają zasadę skutecznej ochrony sądowej przez złamanie zasady nieusuwalności sędziów mocą decyzji władzy ustawodawczej, bądź gdy o możliwości dalszego sprawowania władzy sędziowskiej decyduje uznaniowo organ władzy wykonawczej, względ na ochronę praw jednostki wynikających wprost lub pośrednio z prawa unijnego wymaga wyposażenia sądu krajowego w uprawnienie do zastosowania środków tymczasowych także w takiej sytuacji.
35. Dlatego zdaniem Sądu Najwyższego do stosowania środków tymczasowych w sprawie unijnej sąd krajowy jest uprawniony nie tylko, gdy zastosowanie takiego środka ma na celu zagwarantowanie ochrony uprawnieniu wywodzonemu przez jednostkę z bezpośrednio skutecznych przepisów prawa unijnego, ale także gdy jest to podyktowane koniecznością zapewnienia poszanowania praw podstawowych, zasad ogólnych lub

podstawowych wartości, na których opiera się Unia, a w które w przekonaniu sądu krajowego godzą regulacje krajowe.

36. Z uwagi na kontrowersje przy stosowaniu środków tymczasowych nieprzewidzianych wprost w prawie krajowym, Sąd Najwyższy wnosi o potwierdzenie przez TSUE prawidłowości odczytania obowiązującego w tym zakresie standardu unijnego.

Odniesienie do trybu przyspieszonego

37. Z uwagi na znaczenie rozstrzygnięcia pytań prejudycjalnych dla możliwości zgodnego z prawem oraz zasadą pewności prawa wykonywania przez Sąd Najwyższy jego kompetencji jurysdykcyjnych z udziałem sędziów usuwanych z urzędu przez władzę ustawodawczą oraz władzę wykonawczą z naruszeniem zasady nieusuwalności sędziów oraz niezawisłości sądów, a także zakazu dyskryminacji ze względu na wiek, Sąd Najwyższy wnosi o zastosowanie przez TSUE trybu przyspieszonego dla rozpoznania przedstawionych zagadnień prawnych.

Odniesienie do środka zabezpieczającego

38. Zgodnie z orzecnictwem TSUE sąd krajowy musi mieć możliwość zastosowania środków tymczasowych celem zapewnienia ochrony sądowej wynikającym z prawa unijnego prawom jednostek (wyroki z dnia 13 marca 2007 r., *Unibet*, C-432/05, EU:C:2007:163, pkt 41; z 19 czerwca 1990 r., *Factortame i in.*, C-213/89, EU:C:1990:257, pkt 19). Niezgodny z prawem unijnym jest art. 734 zd. 2 i 3 k.p.c., w zakresie w jakim za właściwy do udzielenia zabezpieczenia na etapie postępowania toczącego się przed Sądem Najwyższym uznaje tylko sąd pierwszej instancji. Jako przepis uniemożliwiający zastosowanie środka tymczasowego przez Sąd Najwyższy występujący z pytaniem prejudycjalnym przepis ten należało pominąć zgodnie z regułą *Simmenthal*.

39. Zgodnie z art. 732 k.p.c. zabezpieczenia udziela się z urzędu, jeżeli postępowanie toczy się z urzędu. Ponieważ z pytaniem prejudycjalnym Sąd

Najwyższy występuje z niniejszej sprawie z urzędu, przepis ten stanowi wystarczającą podstawę prawną dla udzielenia zabezpieczenia.

40. W dalszej kolejności Sąd Najwyższy stwierdza, że w Kodeksie postępowania cywilnego jest podstawa do zastosowania środka zabezpieczającego w postaci unormowania praw i obowiązków stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania (art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz zawieszenie postępowania egzekucyjnego lub innego postępowania zmierzającego do wykonania orzeczenia (art. 755 § 1 pkt 3 k.p.c.). Z uwagi na to, że wątpliwości Sądu Najwyższego dotyczą dopuszczalności obniżenia wieku przejścia w stan spoczynku oraz wyrażania zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego przez Prezydenta RP konieczne jest zawieszenie stosowania przepisów art. 111 § 1 i § 1a, art. 37 oraz art. 39 obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym, zgodnie z wymogami wynikającymi z wyroku TSUE z 19 czerwca 1990 r., *Factortame i in.*, C-213/89, EU:C:1990:257. Konieczność ta wynika z potrzeby zagwarantowania skuteczności wyrokowi TSUE wydanemu w niniejszej sprawie, ze względu na powszechną moc wiążącą wykładni orzeczeń tego trybunału oraz skuteczność wyroków TSUE *ex tunc*, to jest od daty wejścia w życie przepisów prawa unijnego podlegających wykładni (zamiast wielu zob. wyroki TSUE z 27 marca 1980 r., *Amministrazione delle Finanze dello Stato p. Denkavit Italiana Srl*, 61/79, ECLI:EU:C:1980:100 oraz z 4 czerwca 2009 r. w sprawie C-8/08 *T-Mobile i in.*, ECLI:EU:C:2009:343).
41. Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w pkt III sentencji postanowienia.